

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора сільськогосподарських наук, професора **Олексія ЦЮКА** на дисертацію **Анни ЛЕМЕШИК** на тему: «**Формування продуктивності сортів сої залежно від агротехнічних заходів в умовах Правобережного Лісостепу України**», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство»

Актуальність теми дослідження. Сорт є одним із найбільш ефективних агротехнічних заходів для зниження негативного впливу обмежуючих факторів зовнішнього середовища на врожайність сої, забезпечуючи високу пластичність культури до конкретних умов вирощування. Адже під час росту і розвитку рослини піддаються впливу різних стресових факторів, які можуть суттєво впливати на їх продуктивність. При цьому саме сорт, в міру своєї індивідуальної пластичності здатен адаптуватися до умов вирощування та долати до певної межі негативний вплив факторів.

Важливою складовою підвищення врожайності та поліпшення якості насіння сої є застосування оптимальної площі живлення (ширини міжрядь та густоти посівів) і використання сучасних сортів. Варто зазначити, що дослідження механізму комплексної взаємодії ширини міжрядь та норми висіву нових сортів сої досі не було проведено, що робить подальші дослідження в цьому напрямі актуальними.

Встановлення закономірностей росту, розвитку та формування урожайності і якості врожаю сортів сої за комплексного впливу на них норм висіву та ширини міжрядь в Правобережному Лісостепу України залишається актуальним питанням до вивчення.

Про важливість досліджених питань свідчить також зв'язок із державними тематиками «Формування продуктивності сої залежно від агротехнічних заходів в різних ґрунтово-кліматичних зонах України» (2021–2023 рр.), яка виконувалися на базі кафедри рослинництва Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, їх новизна та практичне значення. Мета досліджень передбачала встановити закономірності росту, розвитку та формування урожайності і якості врожаю сортів сої під впливом норми висіву та ширини міжрядь в умовах Правобережного Лісостепу України.

Для досягнення мети було розроблено комплекс завдань, реалізація котрих дозволила здобувачці отримати об'єктивні дані. Одержані в експериментах дані ґрунтуються на використанні польового, лабораторного, дисперсійного та кореляційного аналізів.

Експериментальна частина роботи виконана методично вірно на достатній кількості матеріалу. Робота має наукову новизну і практичне значення. *Вперше* в умовах Правобережного Лісостепу України показано ефективність комплексної оптимізації густоти

посівів та використання комбінованої ширини міжрядь за вирощування сортів сої Сірелія, Сайдін, Вишиванка, Жаклін, визначено потенціал їх продуктивності.

Вдосконалено питання елементів технології вирощування сортів сої завдяки оптимізації площі живлення рослин та вивченню її впливу на ріст, розвиток та формування урожайності посівами.

Висновки аргументовані, узгоджені з теоретичними даними і результатами експериментальних досліджень. Одержані результати мають вагоме практичне значення та впроваджені у виробництво. Обґрунтовано та рекомендовано для впровадження у виробництво елементи технології вирощування сої, що забезпечують отримання понад 2,8 т/га зерна. Для цього варто вирощувати сорти сої середньо ранньостиглої групи Сірелія, або середньостиглої Сайдіна з комбінованою шириною міжрядь 19+38+19 см та густотою для сорту Сірелія в 600 тис. шт./га, а сорту Сайдіна в 450 тис. шт./га схожих насінин.

Результати досліджень апробовано в умовах господарства ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» на площі в 45 га, що в порівнянні з традиційною технологією вирощування сприяло зменшенню собівартості вирощування однієї тони сої на 1320 грн/га та за кращого на 0,47 т/га рівня урожайності річний економічний ефект становив 254,4 тис. грн.

Структура дисертації, повнота викладення основних результатів у наукових публікаціях. Робота викладена змістовно. Стиль викладення – науковий. Дисертацію викладено на 185 сторінках. Робота складається із анотації, вступу, огляду літератури, матеріалу і методів досліджень, результатів досліджень, аналізу та узагальнення результатів досліджень, висновків, списку використаних джерел та додатків. Експериментальна частина дисертації містить 36 таблиці, 26 рисунків. Список використаних джерел налічує 199. Наукові терміни вживаються вірно та доцільно і не перевантажують роботу, а тому її зміст є зрозумілим і доступним.

Ключові положення дисертації опубліковані у 6 наукових працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України та 3 тези наукових доповідей.

У цілому прийнятна структура дисертації дала змогу зосередитися на ключових напрямках і основних аспектах дослідженої проблеми.

Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У роботі Анни ЛЕМЕШИК відсутні ознаки академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Наукові результати інших авторів використовуються лише в порівняльному аспекті та містять посилання на відповідне джерело.

Питання для дискусійного обговорення:

1. У розділі 1 відсутні посилання на окремі наукові джерела.
2. Авторка досліджувала чинник Б ширина міжрядь, а у таблиці «Схема досліду» вказаний спосіб сівби.

3. На с. 59 подано наступне речення «попередник – озимі колосові культури, а зокрема ячмінь ярий» варто уточнити попередник сої, озимі зернові чи ячмінь ярий.

4. У додатках А1, А2, А3 представити результати дисперсійного аналізу по роках досліджень.

5. Представлений табличний матеріал математично оброблені, проте, у тексті жодного разу не використано НІР₀₅.

6. При обговоренні результатів досліджень відсутні пояснення тільки констатація фактів.

7. Висновки до окремих розділів можна представити в більш скороченому варіанті.

8. В роботі зустрічаються окремі невдалі вирази, граматичні та орфографічні помилки тощо.

Зазначені положення та питання не знижують наукової новизни та практичного значення проведених досліджень у рамках даної роботи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Анни ЛЕМЕШИК Анни Вікторівни на тему: «Формування продуктивності сортів сої залежно від агротехнічних заходів в умовах Правобережного Лісостепу України», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство», за актуальністю, ступенем новизни та практичним значенням представлених результатів, їх обґрунтованості, повноти викладення в опублікованих наукових працях відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03 квітня 2019 року, № 502 від 19 травня 2023 року та № 507 від 03 травня 2024 року), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31 травня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року, № 502 від 19 травня 2023 року та № 507 від 03 травня 2024 року), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Рецензент професор кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор сільськогосподарських наук, професор Олексій ЦЮК